

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Iosephi Vicecomitis Ambrosiani Collegii Doctoris
Observationes Ecclesiasticæ In quo [!] de Antiquis
Baptismi Ritibus, ac Cæremonijs agitur**

Visconti, Giuseppe

Parisii, 1618

Cap. 14. De aquæ baptismalis consecratione, quæ eius antiquitas, qui ve
vsus, & quare instituta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64585](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64585)

De aqua baptismalis consecratione, qua eius anti-
quitas quidem usus, & quare instituta.

CAP. XIV.

Celebris est sententia, eorum qui veritati
tenebras, fraudibus, & mendacijs offu-
dendo, Ecclesie ritus, ac cere monias demere,
ac abolere nituntur, aquae baptismalis conse-
cratione aut in Ecclesia catholica noua esse,
aut parum utilitatis, ac fructus Christianae pie-
tatis afferre, cuius opinionis falsitas etsi con-
futata a multis Patribus non desiderat oratio-
nem meam, tamen afferenda breuiter eorum
testimonia sunt, ut tantis fulta praesidijs veri-
tas altius in hominum pectora demittatur.
Principio autem de aquae consecrandae anti-
quitate dicam, quae ab Apostolorum tempo-
ribus ducta, ad nostram aetatem deriuauit. Est
enim apud Authorem Constitut. Apostolicar.
quae Clementi Romano tribuuntur non ab-
horrens a vero locus lib. 7. cap. 43. cuius ver-
ba sunt: *deinde venit ad aquam, benedicit & glo-
rificat sacerdos Dominum Deum omnipotentem &c.*
& paulo post ipsius benedictionis verba refe-
rens. *descende, inquit, de caelo, & sanctifica hanc
aquam, dei gratiam - & virtutem, ut qui bap-
tizetur secundum mandatum Christi cum eo cru-
cifigatur, & commoriatur, & consepeliatur, &
consurget.* Preterea S. Dionisius Areopagita,
qui Beati Pauli auditor fuit, varios baptismi

a Gualter.
Lolard
Martin.
Luth. Ioã.
Calu &
Tilmann.
Heshus.

Consecra-
tio aquae
baptismalis
ab Aposto-
lis instituta
peruenit
ad nos.

Ecclesia
trium Re-
gum Me-
diolani.

ritus explicans, lib de Eccles. Hierarch. cap. de bap. inquit: ad matrem adoptionis venit, eiusque sacra apellatione, inuocationeque sanctificationis aquis, cum ea trina unguenti perfusione perfecit, virum ad se portari iubet, &c. Atque his testimoniis non Patrum modò monumenta, verum etiam historiae refertae sunt, & quidem maxime nostrae. nos enim S. Caium Archiepiscopum accepimus, cum baptismi Sacramento initiaturus esset, statis Ceremoniis aquae benedixisse. De quo in Galuaneo cap. 231. suae historiae sic legitur: ipse ad fontem sanctum iuxta Ecclesiam trium Regum accessit in festo Paschatis, & flexis genibus cum hymnis & canticis solenniter benedixit ipsum fontem, & inuocata gratia spiritus sancti, baptisterium consecrauit. & toto tempore Paschali ciuitatis senatores, & consules baptizauit. Vt autem in veterum testimonijs immoremur, Tertullianus lib. de bap. cap. 4. dum eorum opinionem confutaret, qui aquis sanctitatis animae impertiendae vim à natura inditam esse, existimabant; ipsius aquae baptismalis efficaciam sic admittit, vt Spiritus sancti virtutem non adimat. scribit enim: igitur omnes aquae de pristina originis prerogatiua sacramentum sanctificationis consequuntur, inuocato Deo. superuenit enim statim spiritus de caelis, & aquis, sanctificans eas de semetipso, & ita sanctificandi combibunt. secutus est hunc S. Cyprianus Epist. 70. ad Ianuar. vbi de hac materia tractans, oportet ergo, inquit, mundari, & sanctificari aquam prius à sacerdote, vt possit baptismo suo peccata hominis, qui baptizatur, abluere. & lib. de stella, & Magis, dum eorum
baptisma

baptisma referret, qui ab impio Herode gra-
miter affecti, effuso sanguine Christo salutis
humanae auctori prius litauerunt, quàm illum
cognoscerent, ita testatur: *hi nuper cruore la-
cteo loti primitias baptismi cruore consecraverunt, tra-
dentes posteris formam, ubi necessitatis articulus
excluserit moram, non minus ad lauacrum anime
sanguinem efficacem, quàm sanctificatas verbis
solemnibus aquas.* In Concilio autem Nicæno pri-
mo can. 68. ex Francisci Turriani versione,
eiusdem consuetudinis mentio est, cum dicitur:
*transacto anno debet sacerdos aquam, & oleum
benedicere, non sicut fit in baptismo, nequè
sicut benedicuntur chrisma, sed sicut oleum infir-
morum, & sicut aqua ad mundationem immunditi-
e eorum, qui comederant morticinium,* meminit
& Sanctus Athanasius tractatu de communi
essentia Patris, & Filij, & Spiritus Sancti: ubi
baptismum à Deo, non à ministro gratiæ
conferendæ vim habere, docet his verbis: *si
igitur subminister est, superuacaneum est ergo in
nomine subministri, etenim sacerdos non aquam
sanctificat, sed ministerium, quod requiritur, ad-
implet, cum id officij acceperit à Deo per dona-
tionem.* Quare Optatus Mileuitanus aquam
baptismalem sanctam appellauit libro quinto
contra Parmen. scribens: *Christi enim vox est:
qui semel lotus est, non habet iterum necessitatem
lauandi, & de eo lauacro pronunciauit, quod de
Trinitate celebrandum esse mandauerat, non de
Iudeorum, aut hereticorum, qui dum lauant, sor-
didant: sed de aqua sancta, quæ de trium nominum
fontibus abundat, vox autem sancta, aquæ bap-*

tismali attributa est, non modò quòd bap-
tismi animæ sanctitatem conferat, sed etiam
quia solennibus cæremonijs, & precibus à
profano vsu eximitur, vt ipsum authorem le-
gentibus dubitare non licet. Sed quid con-
iecturas, vel argumenta quarimus? S. Basi-
lius non potuit hanc consuetudinem clarius
explicare, in Psal. 28. scribens: *in vniuer-
so bap-
tismatis administratur mysterium, diuina
inuocatione aquarum sanctificante naturam.* Nec
Gregorius Nyssenus à S. Basilio dissentit orat.
de bap-
tismi. vbi scribit: *audi igitur contra à nobis,
quod aqua, quæ benedicitur, purgat, & illuminat ho-
minem, & orat. aduersus eos, qui differunt bap-
tisma, solam accipiētis fidem, & ministri bē-
dictionem ad baptismum necessariam esse, dis-
serens: omnis locus est communis Domini, & omnis
aqua est apta ad vsu bap-
tismatis, si modo inuenerit
fidem eius, qui id accipit, & benedictionem sacerdo-
tis sanctificantis.* Adiungamus his Theophilum
Alexandrinum, qui Epist. ad Episcop. Ægypt.
consecrationis aquæ baptismalis, & sacrosan-
ctæ Eucharistiæ ita meminit: *non recogitat, aquas
in bap-
tismate mysticas aduentu sancti spiritus con-
secrari, panemque Dominicum, quo saluatoris corpus
ostenditur, & quem frangimus in sanctificationem
nostri per inuocationem, & aduentum sancti spi-
ritus sanctificari.* Amplius S. Ioannes Chryso-
stomus homil. 13. in Marc. vt summus rerum
opifex baptismi aquis sanctitatem, & sancti-
ficandi vim impertiat, enixè precatur in hunc
modum. *Deus autem omnipotens ipse corroboret
corda vestra, ipse vos dignos faciat lauacro suo:*

ipse in vos descendat in baptisate: ipse aquas
sanctificet, ut sanctificemini. Paulinus quoque
Nolanus Epist. 12. ad Seuer. idem tradit, sicut
ex epigtaminate ad eum misso colligitur.

Hic reparandarum generator fons animarum

Vinum diuino lumine flumen agit.

Sanctus in hume caelo descendit spiritus amnem,

Caelestique sacras fonte maritat aquas.

Concipit vnda Deum, sanctaque liquoribus almis

Edit ab aeterno semine progeniem.

Quin & S. Augusti. lib. 3. de vnica. bapt. ad
hanc consuetudinem spectans, non est, inquit,
aqua profana, neque adultera, super quam Dei nomen
inuocatur, etsi a profanis, & ab adulteris inuocetur,
& Victor Vicensis lib. 2. de persecut. Van-
dal. cum caeleste monitum Felicis caeci per
quietem referret: his visitatur a Domino, predi-
citurque ei nocte per visum, dies enim Epiphaniarum
illucescebat, surge, vade ad seruum meum Euge-
nium Episcopum, & dices ei, quia ego te ad illum
dixi, & illa hora, qua benedicit fontem, ut bap-
tizentur accedentes ad fidem, continger oculos tuos,
& aperientur. Quod a Carolo Magno reper-
tum legimus de veter. Eccles. ritib. ab Vuol-
fango Lazio collectis, vbi ait: his expletis, pro-
cedit pontifex ad fontes benedicendos cum omni clero.
Atque haec Patrum testimonia de aqua in templis,
& statuto baptismi tempore consecrata egre-
gie se habent. Non desunt etiam alia, quibus
& in priuato baptisate, cum domi, necessitate
cogente, ministratur, idem factitatum esse,
demonstremus. Nam in Gestis S. Sulannae Vir-
ginis, quae putantur a Notarijs Rom. Ecclesiae

Aqua bap-
tisma'is co-
secratur
etiam in pri-
uatis bap-
tismis.

cōscripta, Gabinius presbyter Claudium cum filijs, & vxore Christi fidem amplexū, non antè baptizauit, quàm aquæ solenni ritu benediceret, sicut Gestorum verba testantur: *fecit ergo Gabinius presbyter pro consuetudine vxorem, & filios eius Alexandrum, & Cuthiam catechumenos, deditquè eis sapientia medicinam, atquè eadem hora catechesei eos instruxit, & cum aquam benedixisset pro Dei timore, baptizauit Claudium &c.* In vita etiam S. Calixti Papæ, quam ex antiquissimis manuscriptis codicibus Laurentius Surius collegit, omnes facillè intelligimus, Palmatiū consulem, qui antè efficacissimus omnium scelestorum, & flagitiorum administer extiterat, atquè iam inclinatu Alexandri Imperatoris animum perfacili momèto ad christiani nominis oppugnationem impulerat, meliori mente cōcepta, iamquè repudiata veteri superstitione, domi in aqua consecrata torius antea vitæ maculas eluisse, de quo Laurentius loquitur: *tunc indixit ei Calixtus ieiuniū vnus diei, & catechizauit eum, allaramquè aquam ex puteo eiusdem domus benedixit, repositoquè in peluim Palmatio dixit, credis &c.* Idè videre est apud Gesta S. Marcelli Papæ, in quibus Sapor persarum Rex, cum filia eius Iobia immūdis spiritibus obsideretur, ad Diocletianum nuncios misisse fertur, vt Cyriacum Diaconum eximia exorcizandi arte, & scientia iuberet ad se venire. Quod cum factum esset, ac Iobia sacris carminibus, atquè exorcismis optimè habere inciperet, Dei afflatu, qui ex corporis salute, plerunquè salutem curare solet animorum, ingens Euangelij porta facta

est, quam secutus Cyriacus, puellam primò
 fidei rudimentis instituit, nùm aqua statutis
 precibus dicata, veteri Ecclesiæ instituto, bap-
 tismi sacramento donauit; nisi Gestorum col-
 lectori fides abroganda est dicenti: ab ea-
 dem hora salua facta est Iobia. Tunc beatus Cy-
 riacus dixit ei: filia crede in Filium Dei, &
 semper sana eris: respondit Iobia: ego credo in Do-
 minum Iesum Christum, quem prædicas, & fecit
 eam catechumenam more solito, & catechizauit
 eam, & allata aqua, deposuit eam nudam in con-
 cham argenteam, & benedixit aquam, & dixit ei:
 Iobia credis &c. Quòd si plura exempla desi-
 deras, Laurétium Suriũ lege in vit. S. Laurent.
 Archileu. vbi Lucillus, & Hypolitus claro æquè
 genere, ac virtute, cùm Christianam pietatem,
 ac fidem in carcere professi essent, aqua con-
 secrata tincti, æternæ saluti consuluerunt: scri-
 bente Surio: benedixit què aquam, & cum ex-
 poliaisset eũ, fudit super caput eius dicens: credis in Deũ
 patrem omnipotentem Lucille? &c. & Paulò post:
 more solito catechizauit eum, acceptamquè aquam
 benedixit, & baptizauit eum. Possumus etiam
 Simeonis Metaphrastis testimonio vti, qui
 in martyr. Steph. Rom. Pontif. cap. 4. scri-
 bit, aquam, in qua Nemesius Deo renat-
 us est, consecratam fuisse, his verbis: cum
 autem venisset hora vespertina, benedixit aqua
 in eo loco, & Nemesium in aquam demisit, & bap-
 tizauit in nomine Patris, & Filij, & spiritus sancti.
 Denique Ludgerus Episcopus, fidei propagan-
 dæ studio incensus, cùm Frisia, Christi factis im-
 piè desertis, magnum Euangelio obicem pone-

Iobiaz Per-
 sarum Re-
 gis filiaz
 baptisma-
 tis.

ret, laicum apud eam gentem magna existimatione immisit, vt oppugnatis mulierum castris, quæ diuini Verbi iacula scælicius excipiunt, infantulos earum, agrè animam trahentes, cõsecrata stas precibus aqua, lustraret: quod Laurentius Surius egregiè conscripsit. Sed ne hominem sæpe citando fatigemus, ipse suum iam incipiat narrare cõmentum: *cum* (inquit) *studio Sanctus Ludgerus delectatus, eius industria in fidei quoque causa vñdum putauit. Quia enim illis diebus Frisia à fide secundo defecit, & famulis Dei inde expulsi, ipse ad eos accessum habere nequiuir, per illum paruula saluè ætati cõsulere voluit, si perfectæ nequirit. Proinde, quia à multis diligebatur, & de eo utpote laico nulla huiusmodi suspicio haberi poterat per singulorum domos cum excurrere iussit, dato præcepto, vt, persuasis matronis, quarum ingenium natura facilius nouerat, morituros earum infantulos benedicta simpliciter aqua, in nomine Domini cum inuocatione s. m̃che Trinitatis baptizaret, &c.* Quæ omnia scriptorum testimonia etsi nullam aquæ consecrandæ rationem apertè demonstrare videntur, tamen haud imprudentiæ nota careat, qui temerè, ac sine consilio à Patribus id institutum esse, existimet. Nam, præterquam quod & rei dignitas, & alia multa, quæ cuiuslibet non imperito rerum æstimatori faciliè occurrere possunt, ita postulare videbantur; etiam dæmones aquis incubasse, atque inde plurima mala in hominum vitam profecta esse, Tertullianus author est. Quod causæ fuit, vt Ecclesia exorcismis, atque adiurationibus ad illos expellendos, eorumque vim noxiam longè proffigantur.

Causa con-
s. rudi
aquam bap-
tismalem.

dam adhiberet. Tertulliani autem verba sunt lib. de bapt. c. 5. si de sola natura aquae, quod propria materia sit ad legendi auspicij emundationem blandiuntur, quanto id verius aquae praestabunt per Dei auctoritatem, à quo omnis natura earum instituta est? si religione aquarum medicari putant, quae potior religio, quam Dei vini? quo agnito hic quoque studium diaboli recognoscimus, res Dei amulantis, cum & ipse baptismum in suis exercet, quid simile? immundus emundat, perditior liberat, dānatus absoluit. suam videlicet aquam destruet, diluens delicta, qua inspirat ipse, haec quidem in testimonium posita sunt reflectibus fidem, si minimè credant rebus Dei, quarum affectionibus apud amulum Dei credunt, an non & alias sine ullo sacramento immundi spiritus aquis incubant, affectantes illam in primordio diuini spiritus gestationem? sciunt opaci quinque fontes, & auj quique riuus, & in balneis piscina, & Euripi in domibus, vel cisterna, & putei, qui rapere dicuntur scilicet per vim spiritus nocentis: nam & eneetos, & lymphatos, & hydrophobos vocat, quos aqua necauerunt, aut amentia, aut formidine exercuerunt, quorsum ista reuulimus? ne quis durius credat, Angelum Dei sanctū aquis in salutem hominis temperandis adesse, cum Angelus malus profanus commercium eiusdem elementi in perniciem hominis frequentat. Hæc ille de aquæ baptismalis dignitate, sed allata putemus consecrationis ostendendæ causa. Quamobrem id quidem non est dubium, quin ad dæmones profligandos aquæ consecrandæ ritum Ecclesiæ principes instituerint. Est etiam alia causa, cur aquæ consecrandæ vsus in Ecclesia receptus fuerit, vt nimirum ex eius benedictione

E iiii

Alia causa
consecran-
dæ aquæ
baptisma-
lis.

sanctitatem, qua animæ in baptismo donantur, intelligere possemus, quam veritatem S. Cypriani locus Epist. 70. ad Ianuar. supra citatus non obscure significare videtur, cum inquit: oportet ergo mundari, & sanctificari aquam prius à sacerdote, ut possit baptismo suo peccata hominis, qui baptizatur, abluere, cum enim ibi benedicendi necessitas exprimat, & solius hominum ablutionis mentio sit, manifestum est, secundum primi causam extitisse.

Quibus ceremonijs aqua baptismalis consecraretur, singula afferuntur: & breuiter de forma, tempore, & hora illius consecranda.

CAP. XV.

Quibus autem ceremonijs veteres aquam baptismalem consecrauerint, ex SS. Patrum lectione colligi potest. Nam plurimarum series ab illis numerari solet, quæ tamen his potissimum continentur. Primò sacerdos aquam sacris carminibus, atquè exorcismis à perenni rerum diuinarum aduersario expiabat: sicuti comprobant Tertulliani verba lib. de bapt. cap. quinto, mox allata, & Sancti Ambrosij libro primo Sacramentorum cap. quinto, de hac re scribentis: cum forma baptismatis, & usus hoc habeat, ut antè fons consecratur, & tunc descendat, qui baptizandus est, nam, vbi primum ingreditur sacerdos, exorcismum facit: secundo super creaturam aqua inuocationem, postea precem defert, ut sanctificetur

Exorcismus in aqua consecratione.